

PROBLEMI S PROGRESIJOM NA OSNOVNOM STUPNU UČENJA HRVATSKOGA KAO STRANOGA/ DRUGOG JEZIKA

*Sanda Lucija Udier, Marica Čilaš **

Croaticum – hrvatski za strance, Filozofski fakultet, Zagreb.

U članku se iznosi iskustvo u radu sa stranim studentima na *Croaticumu* – hrvatskom za strance (bivšoj Pripremnoj godini studija) na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Bavi se problemima poučavanja konverzacije i gramatike na osnovnome (početnome) stupnju. Na *Croaticumu* osnovni stupanj traje dva semestra. Nastava se odvija svakoga radnog dana po tri školska sata i obuhvaća ukupno oko 440 sati jezične nastave.

Ključne riječi: hrvatski kao strani/drugi jezik, osnovna razina, komunikacijski ciljevi,

jezična progresija

Svi lektori i nastavnici hrvatskoga kao stranoga/drugoga jezika, poglavito oni koji hrvatski jezik poučavaju na početnom stupnju učenja, susreću se s velikim izazovom: kako funkcionalno ustrojiti nastavu tako da bude zadovoljen i komunikacijski kriterij (kriterij praktične upotrebljivosti naučenoga gradiva za osnovno sporazumijevanje) i kriterij jezične progresije (kriterij postupnoga napredovanja u gradivu koje studentima omogućava svladavanje točnih jezičnih struktura). U poučavanju nekih velikih svjetskih jezika (poglavitno engleskoga, ali i drugih) kojima se stranci poučavaju dugo godina, progresija učenja tako je dobro razrađena, utvrđena i provjerena da lektor ili nastavnik o njoj ne mora puno razmišljati. (Kao primjere za tako dobro razrađenu progresiju možemo uzeti britanski program „Project“, autora T. Hutchinsona, Oxford University Press 1999. i njemački program „Themen Neu“, autora H. Aufderstrasse, H. Bocka, M. Gerdes, J. Mueller i H. Muellera, Max Hueber Verlag 1995.) U hrvatskome za strance susrećemo se s puno problema i nedoumica kada razmišljamo o progresiji učenja/poučavanja.

Na dosad objavljene udžbenike hrvatskoga kao stranoga/drugoga jezika u tome se smislu nije moguće osloniti jer im nedostaje sustavan pristup gradivu (i u tematskom i u jezičnom smislu), a progresija učenja/poučavanja u njima nije funkcionalna. (Tomu bi se problemu zbog opširnosti i važnosti teme mogao posvetiti poseban članak. Mi ćemo ovdje navesti samo jedan primjer: udžbenik „Dobro došli“, u kojem se padeži uopće ne obrađuju po funkcijama, a množina se imenica obrađuje tek poslije obrade svih padeža. Osim toga, trebalo bi više voditi računa o semantici padeža te vještije povezati obradu pojedinoga padeža s drugim

gramatičkim jedinicama i komunikacijskim temama. Primjerice, semantički gledano, lokativ je padež bivanja, mirovanja nekog entiteta u prostoru. S obradom lokativa valjalo bi povezati obradu prezenta glagola koji imaju lokativnu rekciju (na primjer, glagol *živjeti*, pa s njime i ostale predstavnike skupine *-jeti* > *-im*, ili, pak, prezent glagola *stanovati* i ostale predstavnike skupine *-ovati* -*ivati*, -*evati* > *-ujem*, a ne onako kako je to učinjeno u udžbeniku „Dobro došli„, gdje se uz lokativ obrađuje prezent glagola koji imaju akuzativnu rekciju (*imat*, *slušati*, *čitati* i tako dalje). Komunikacijski gledano, lokativ se može povezati s temom stanovanja, s razgovorom o hrvatskim nazivima država i gradova te po čemu su te države i ti gradovi poznati. U spomenutome udžbeniku obrada lokativa nije povezana ni s jednom komunikacijskom temom. Ta lekcija obiluje gramatičkim vježbama, ali ne komunikacijskim zadacima, iz čega proizlazi da je osnovni cilj usvojiti padežne nastavke i samo jednu funkciju lokativa, a to je smještaj entiteta u prostoru. Ako žele kvalitetno izvoditi nastavu, nastavnici moraju osmisliti svoj koncept i oblikovati vlastite nastavne materijale.

Progresija učenja/poučavanja, dakako, vrlo je osjetljiva na svim stupnjevima učenja hrvatskoga kao stranoga/drugoga jezika i treba uložiti velik trud da se ona osmisli i opiše. Međutim, na početnom je stupnju ona osobito osjetljiva zbog više razloga.

Ponajprije zbog studentskih očekivanja. Studenti očekuju da će biti brzo osposobljeni za komunikaciju u svim osnovnim životnim situacijama (na primjer onima u vezi s upoznavanjem i predstavljanjem, poslom i zanimanjima, hranom i pićem, stanovanjem, kupovanjem, odjećom i obućom, tijelom i zdravljem, obitelji, slobodnim vremenom, hobijem, društvom, putovanjima i turizmom, prirodom i okolišem, komunikacijom u javnim ustanovama kao što su pošta, banka, trgovina, na izletu i prilikom razgledavanja). Žele brzo napredovati i „vidjeti“ rezultate svojeg učenja. Često im se čini da su „sputani“ obiljem gramatičkih informacija i da troše previše vremena na uvježbavanje gramatičkih struktura te da zbog toga ne napreduju dovoljno brzo u usvajanju vokabulara i njegovoj funkcionalnoj uporabi (konverzaciji). Neki od njih misle da lektorsko i nastavničko inzistiranje na tumačenju i uvježbavanju jezičnih struktura služi učenju „gramatičkoga“ i „hiperkorektnoga“ jezika. Čini im se da bi se hrvatski jezik mogao učiti i „lakše“, ležernije, bez toliko inzistiranja na „gramatici“. Lektori i nastavnici pokušavaju ih uvjeriti da se bez gramatike ne može učiti ni standardni ni bilo koji drugi hrvatski idiom zato što bez poznавања morfologije i sintakse ne bi bili prepoznatljivi odnosi između rečeničnih dijelova, a jezik bi bio nerazumljiv.

Sljedeći je razlog u studentskome nedostatku iskustva u učenju stranih jezika. Mnogi studenti nemaju nikakva prethodnog iskustva u učenju stranih jezika, poglavito slavenskih jezika, pa ne znaju „kako“ se uče strani jezici i koliko to može biti zahtjevno. Ili imaju iskustva samo sa stranim jezicima koje je u početku „lakše“ učiti, pa su nakon susreta s hrvatskim jezikom šokirani obiljem gramatičkih informacija koje treba usvojiti već za elementarnu komunikaciju. Treba im vremena da se prilagode sasvim novom jezičnom sustavu i načinu razmišljanja.

Važan je razlog i karakter hrvatskog jezika. Hrvatski je morfološki vrlo razvijen (fleksijski) jezik. Prema tomu, „težak“ je za učenje, osobito na samom početku.

Razlog je i što se vrlo malo stručnjaka bavi hrvatskim kao stranim/drugim jezikom (praksom i poučavanjem, a osobito znanstvenim istraživanjem). Nedostaje svakovrsnih

potrebnih udžbenika i priručnika te znanstvenih spoznaja. (Tomu što bi se sve moralо istražiti i napisati valjalo bi posvetiti poseban članak.) Lektori i nastavnici većinu materijala potrebnih za nastavu moraju napraviti sami, iz početka. Za taj posao moraju puno učiti, istraživati, artikulirati građu i ubolicavati je u nastavne materijale te provjeravati materijale u praksi (nastavi). To njihov posao istodobno čini ugodno izazovnim i vrlo zahtjevnim. Mnoge zakonitosti hrvatskoga jezika nisu sagledane ni objašnjene iz perspektive stranaca, tako da ih je teško objasniti osobi koja nema izvornogovorničku kompetenciju. U nastavi se javljaju brojna pitanja na koja je potrebno naći odgovore.

Studentski sastav na *Croaticumu* vrlo je heterogen. Studenti dolaze iz najrazličitijih dijelova svijeta (u više od 40 godina postojanja na *Croaticumu*, bivšoj *Pripremnoj godini studija* studiralo je više od 8 000 studenata iz 115 zemalja svijeta) i izvorni su govornici različitih jezika. Zato se uvelike razlikuje ono što im nije jasno i što ih zbunjuje u hrvatskome jeziku. Lektorima je velik izazov prilagodba svakomu pojedinom studentu. Na početku s mnogima od njih lektor nema zajednički jezik pa ih mora najprije naučiti dovoljno hrvatskoga da bi se mogli kvalitetno sporazumjeti i da bi im se mogla dati sva potrebna objašnjenja. Studenti se razlikuju i po obrazovanosti (uvjet za upis na *Croaticum* je završena srednja škola) i po kulturnoj pozadini. Zbog te velike neujednačenosti svaka se studentska skupina razlikuje i svaka skupina reagira drugčije, čak oprečno, na isti nastavnički pristup i na iste radne materijale. Studenti se uvelike razlikuju i po stupnju motiviranosti, a upravo je stupanj motiviranosti proporcionalan uspješnosti studenata.

KAKO SE USTROJAVA NASTAVA HRVATSKOGA KAO STRANOG/ DRUGOG JEZIKA?

Za nastavu hrvatskoga kao stranoga/drugoga jezika vrijede isti kriteriji kao i za nastavu svakoga drugog stranog jezika. Budući da malo stručnjaka radi na hrvatskome kao drugom/stranom jeziku, postoji vrlo malo iskustva i lektor/nastavnik najčešće je prepušten vlastitoj procjeni o tome što, kako i koliko treba raditi. U Hrvatskoj, nažalost, ne postoji sustavno obrazovanje profesora hrvatskoga jezika i književnosti za rad sa strancima. Lektori za hrvatski jezik koji se zapošljavaju na stranim sveučilištima prethodno hospitiraju i obavljaju ogledna predavanja na *Croaticumu* Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Ostali su uglavnom prepušteni vlastitom snalaženju.

Nastava treba biti kombinacija komunikacijskoga i jezičnoga gradiva. Na početku treba definirati koji su komunikacijski ciljevi nastave i teme koje treba smatrati osnovnima i koje treba obraditi te na njima inzistirati na početnom stupnju (ili na nekom drugom stupnju) učenja. Zatim treba utvrditi što od jezičnoga (fonetsko-fonološkoga, morfološkoga, sintaktičkoga, semantičkoga, tvorbenoga i pravopisnoga) gradiva treba obraditi da bi se ti komunikacijski i tematski ciljevi mogli kvalitetno ostvariti. Na temelju toga osmišljava se koncepcija nastave, radni materijali (kombinacija vlastitih i onih iz postojećih udžbenika, gramatika i vježbenica, vizualni materijali, zvučni zapisi, materijali za gramatičke, leksičke i fonetske vježbe, komunikacijski materijali kao što su dijalozi, intervjuji, diskusije i slično), progresija učenja i tempo.

Iskustvo nam pokazuje da su na osnovnom stupnju jezične kompetencije komunikacijski

ciljevi: razumijevanje osnovnih formula uljudnosti, pozdrava, zahvala i čestitaka, kratkih govorenih i pisanih tekstova; upotrebljavanje osnovnih govornih formula u predstavljanju, imenovanju predmeta, osoba, događaja; opisivanje osnovnih osjećaja; svladavanje osnovnih formula uljudnosti i snalaženje te prepoznavanje različitih namjena sporazumijevanja; prepoznavanje teme i temeljnih informacija iz duljih pisanih ili govornih formi; razumijevanje informacija iz duljih govorenih i pisanih tekstova; služenje jednostavnijim pisanim uputama; interpretiranje govorenih i pisanih tekstova; razgovor o svakodnevnim temama; znati početi, nastaviti i završiti govor; traženje dodatnog objašnjenja u slučaju nerazumijevanja; znati primati i davati informacije, izraziti želju, mišljenje i stav, opisati želje, snove, nade i težnje; znati prepričati događaje, priče, filmove, ispričati priču; što pravilnije izgovaranje glasova i riječi hrvatskoga jezika, tečno čitanje i pravilan izgovor glasova, riječi i rečenica hrvatskoga jezika; uvježbavanje intonacije hrvatskoga jezika; znati pisati (samostalno i po diktatu) i napisati kratak jednostavan sastavak, čestitku, razglednicu, životopis, pismo; znati ispuniti upitnik, obrazac; korištenje jednostavnih rečenica; poznавanje osnovnih pisanih formula, korektno pisanje (kraćih sastavaka i diktata); čitanje jednostavnijih izvornih (nedidaktičkih) tekstova.

Teme prikladne za obradu na osnovnom stupnju jesu: upoznavanje i predstavljanje, brojenje, boje, zanimanja, posao, hrana i piće, stanovanje, odjeća i obuća, tijelo i zdravlje, obitelj, slobodno vrijeme, hobiji, društvo, putovanja i turizam, priroda i okoliš, teme iz svakodnevnoga života (pošta, banka, trgovina, izlet, razgledavanje, kupovina), kultura i civilizacija (hrvatska povijest, mitologija i legende, povijest umjetnosti i spomenička baština, hrvatske regije i gradovi, nacionalni parkovi, biljne i životinjske vrste, hrvatska književnost (nekoliko kratkih originalnih i prilagođenih književnih tekstova), aktualne teme, na primjer, komunikacije i mediji.

Od jezičnoga gradiva na početnome se stupnju obrađuje sljedeće: značenje, funkcije i upotreba padeža, morfologija imenica (jednina i množina imenica u nominativu, nepostojano *a*, sibilizacija, duga i kratka množina, akuzativ imenica, lokativ imenica, dativ imenica, instrumental imenica, genitiv imenica i brojevi, vokativ imenica, e-deklinacija imenica ženskoga roda, a muškoga spola, sklonidba imenica srednjega roda s proširenjem osnove (tipovi: *pile* i *ime*), sklonidba imenica stranoga podrijetla (tipovi: *Čile*, *tabu*, *Tokio*, *Helsinki*) i i-deklinacija), morfologija pridjeva i zamjenica (osobne zamjenice, sklonidba osobnih zamjenica: dugi i kratki oblici te distinkcija u njihovoј porabi, redoslijed enklitika u rečenici; pokazne zamjenice, posvojne zamjenice, posvojni pridjevi, opisni pridjevi, stupnjevanje pridjeva, povratno-posvojna zamjenica, glagolski pridjevi radni i trpni), morfologija glagola (prezent glagola: dugi, kratki i niječni oblici glagola *biti*, glagoli *-ati >-am, -est, -iti, -iti, -jeti >-im, -ovati, -ivati, -evati >-ujem*, modalni glagoli, povratni glagoli, perfekt, futur I., prezent glagola *-ati >-jem, -ati >-im* glagola i nepravilnih glagola, imperativ, kondicional I.), nepromjenjive vrste riječi (prijeđlozi, prilozi, veznici), tvorba riječi (nazivi zanimanja, nazivi nacionalnosti, posvojni i opisni pridjevi) i pravopis (svladavanje točnoga pisanja fonema, riječi i rečenica hrvatskoga jezika te usvajanje osnovnih pravila za pisanje velikoga i malog početnog slova).

Kriterij gramatičke progresivnosti zahtijeva postupno napredovanje od osnovnih i

lakših prema složenijim i težim jedinicama te od jedinica za koje vrijede opća pravila prema jedinicama za koje vrijede posebna pravila, dakle, od sustava i pravila do njihovih iznimaka. (To je logičan put koji građu studentima čini lakše shvatljivom i usvojivom. Studentima se mora prikazati jezik kao pregledan sustav. Zato iznošenje građe mora biti dobro osmišljeno i ne smije teći nekontrolirano i stihjski.) Važna je postupnost i treba dobro procijeniti koliko građe i u kojem obliku studenti mogu odjedanput usvojiti. Studentima se ne smije dati previše materijala odjedanput da ne budu zbumjeni i frustrirani nemogućnošću da ga usvoje, a mora im ga se dati toliko da nastava bude zahtjevna.

Komunikacijski kriterij zahtjeva obradu najčešće upotrebljavanih jezičnih struktura i leksičkih elemenata, a upravo su te najfrekventnije strukture često vrlo složene. (Na primjer, tema *kupovanje* mora se obradivati na samom početku osnovne razine učenja jer je studentima potrebna u svakodnevnom životu. Ona je, međutim, povezana s gramatikom brojeva, imperativom, pridjevima i zbog tih složenih gramatičkih jedinica daleko premašuje početak osnovne razine učenja.)

Komunikacijski kriterij često je u suprotnosti s kriterijem jezične progresije. Lektor ili nastavnik koji osmišljava program i nastavu nastoji ih pomiriti i povezati. Iako ponajprije polazi od komunikacijskoga kriterija, ne smije zapostaviti kriterij jezične progresije. Samo ako su zadovoljena oba ta kriterija, nastava može biti uspješna. Učenje gramatike bez primjene i izvan konteksta rezultiralo bi usvajanjem neupotrebljivih konstrukcija i vodilo bi suhoparnoj i dosadnoj nastavi koja bi se svodila na iznošenje gramatičkih pravila i njihovo uvježbavanje. Učenje „konverzacije“ (na čemu brojni studenti toliko inzistiraju misleći da je gramatika zaobilazna i nepotrebna) rezultiralo bi ne samo time da bi studenti „ovladali“ nekakvim okljaštrenim i nestandardnim hrvatskim jezikom nego bi taj njihov jezik bio sasvim nerazumljiv, riječi bi imale čudne oblike i ne bi se mogli razabrati odnosi među rečeničnim dijelovima. (Postoji iskustvo sa studentima koji su samostalno, bez pomoći profesora, učili hrvatski jezik pabircići i pamteći bez razumijevanja razne riječi, sintagme i veće govorne segmente te prevodeći izravno sa svojih materinskih jezika. Rezultat je bio da je njihov „hrvatski“ bio potpuno nerazumljiv, čak i nastavnicima koji su vični slušanju i razumijevanju stranaca koji govore hrvatski. Ne možemo podastrijeti rezultate istraživanja govora i jezika takvih studenata jer takvo istraživanje još nije napravljeno niti je prikupljena građa za njega.) Studenti bi usvajali strukture koje ne bi razumjeli i koje ne bi mogli prilagoditi sintagmatskim i paradigmatskim potrebama. Njihova „gramatika“ ne bi bila proizvodeća. (Usvojili bi, na primjer, strukturu *Volim mamu*, ali ne bi znali proizvesti rečenice: *Dajem dar mami* ili *Idem s mamom u kino*. Isto tako ne bi znali reći: *Volim djeda* ili *Volim prijatelje*.)

Problem je kako povezati gramatičke i tematsko-komunikacijske jedinice, ali i kako koncipirati napredovanje u gramatičkoj kompetenciji tako da budu zastupljeni i glagolska vremena i morfologija imenica, zamjenica i pridjeva.

Navest ćemo nekoliko primjera koji dobro ilustriraju probleme s gramatičkom progresijom. Krenut ćemo od glagola. Učenje jezika obično započinje učenjem prezenta glagola (glagola *biti* pa ostalih). Nažalost, u hrvatskom je jeziku upravo prezent najkompliciranije i najteže usvojivo glagolsko vrijeme. Razumljivo, zbog komunikacijskih se razloga prezent najprije obrađuje. Perfekt i osobito futur I. lakše su usvojivi, a uče se, dakako, poslije prezenta. U

obradi prezenta glagola uzimaju se u obzir kriterij frekventnosti i kriterij „pravilnosti”. Kao „pravilne” uče se velike skupine glagola: *-ati>-am, -iti i -jeti>-im, -ovati, -ivati, -evati > -ujem*. Zbog česte porabe vrlo se rano uče i glagoli: *zvati se, ići, jesti, piti*, svi modalni glagoli, zatim glagoli: *prati, pisati, kazati* i povratni glagoli. Imperativ tvorbeno ovisi o prezantu zato što se imperativni nastavci dodaju na osnovu koja se dobiva od trećega lica množine prezenta glagola. Dakle, ako studenti nisu usvojili prezent, ne mogu usvojiti ni imperativ. Zbog toga se imperativ obrađuje relativno kasno, iako su imperativni oblici glagola (na primjer: *idimo, gledaj, čekaj, jedi, pij, vidite*) i uzvik *hajde, hajdemo*, koji dolazi uz imperativ, među prvim riječima koje stranci čuju i koje zapamte čim dođu u Hrvatsku i počnu učiti hrvatski jezik.

Uz padežne funkcije i morfologiju imenica obrađuje se i sklonidba upitno-odnosnih zamjenica (poznatija kao padežna pitanja). Iskustvo pokazuje da studenti na samom početku ne mogu usvojiti imeničku i pridjevsko-zamjeničku sklonidbu zajedno jer je to za njih prevelika količina morfoloških informacija odjedanput. Zbog toga se na početku učenja uz osnovne uloge pojedinih padeža obrađuje samo imenička sklonidba. Zamjenice (posvojne i pokazne) i pridjevi obrađuju se samo u nominativu, a od drugih padeža javljaju se oni u kojih pridjevi/zamjenice i imenice imaju iste nastavke. Na sljedećem se koraku studentima proširuje znanje o ulogama pojedinih padeža i imenička se sklonidba proširuje pridjevsko - zamjeničkom. U obradi i usvajanju imeničke sklonidbe problem su imenice srednjega roda koje proširuju osnovu, imenice stranoga podrijetla i imenice muškog spola, a ženskog roda. One se usvajaju tek nakon što su usvojene osnovne imeničke sklonidbe.

Osobne se zamjenice (dugi i kratki oblici) na početku učenja hrvatskoga kao stranoga/ drugoga jezika uče samo na razini prepoznavanja. Oblici i distinkcija u njihovoј porabi produktivno se usvajaju tek pri kraju osnovnoga stupnja. Tada se usvaja i specifičan redoslijed enklitika u rečenici.

Prijedlozi su bolna točka svakoga jezika koji se uči kao strani jer onima koji nemaju izvornogovorničku kompetenciju nisu logični. (Strancima koji uče hrvatski osobito je nelogičan i smiješan prijedlog *na* s akuzativom u primjerima: *Ići na kavu, Ići na WC, Ići na ručak...*) Osobit su problem prijedlozi koji se javljaju s više padeža.

Komparacija je složeno poglavlje hrvatske gramatike zbog glasovnih promjena i obrađuje se nakon što se obradi pridjevsko-zamjenička sklonidba.

ZAKLJUČAK

Hrvatski jezik kao strani/drugi još je prilično neistraženo područje. Temeljni problem koji se javlja na početnome stupnju učenja jest funkcionalni ustroj nastave, odnosno povezivanje komunikacijskih i gramatičkih ciljeva. Polazi se od komunikacijskih ciljeva, međutim, oni se u početku ostvaruju nešto sporije u usporedbi s jezicima koji nemaju tako razvijenu morfologiju kao hrvatski. Tek kada se usvoji osnovna gramatika, a s njome, za mnoge studente i nov način razmišljanja, moguće je razviti i kvalitetniju komunikaciju. Važni principi u usvajanju jezičnoga gradiva jesu: od općega prema posebnom, postupnost, jednostavnost tvorbe i učestalost porabe. Najvažniji princip u usvajanju komunikacijskih ciljeva jest praktična uporabljivost naučenoga gradiva za uspostavljanje osnovnoga

sporazumijevanja.

LITERATURA

- Barešić, J. (2002). *Dobro došli 1 – 2*. Zagreb: SOVA – Škola za strane jezike
- Engelsfeld, M. (1997). *Croatian through Conversation*. Zagreb: Mozaik knjiga
- Grubišić, V. (1994). *Elementary Croatian 1*. Zagreb: Hrvatski informativni centar
- Hawkesworth, C. (1986). *Colloquial Serbo-Croat*. London – New York: Routledge & Kegan Paul
- Juričić, D. (1994). *Reci mi hrvatski*. Zagreb: Školska knjiga
- Kovačević, M. – Andel, M. (1999). Jesu li leksički i gramatički razvoj međusobno uskladijeni? *Zbornik radova savjetovanja HDPL-a Teorija i mogućnosti primjene pragmalingvistike* (ur. L. Badurina, B. Pritchard i D. Stolac), 397 – 404.
- Krasić, Lj. - Grubišić, V. (1997). *Hrvatski jezik I*. Zagreb: Naprijed
- Norris, D. (1994). *Teach yourself Serbo-Croat*. London – Sydney – Auckland: Hodder & Stoughton.

PROGRESSION PROBLEMS ON THE BASIC LEVEL OF CROATIAN AS FOREIGN/SECOND LANGUAGE

Summary

The article puts forward experience gained in work with foreign students on *Croaticum* – Croatian language for foreigners (former Preparatory study year), on Department of Croatian language on Faculty of Philosophy, University in Zagreb.

The article deals with the problems of teaching conversation and grammar on the basic level.

The basic level on *Croaticum* lasts two semesters. Lectures proceed for three hours (1 hour = 45') every working day, which is about 440 hours in total.

Key words: *Croatian as foreign/second language, basic level, communicative goals,*

language progression

